

законодавства внаслідок реалізації численних міжнародних угод, учасником яких є Україна.

Використані джерела та література:

1. Васильєв О. А. Вплив трансформації світової економічної системи на розвиток паливно-енергетичної галузі економіки країн-членів ЄС / Васильєв О. А. // Проблеми різних економік світу в процесі трансформації світової фінансової системи: зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 31 травня 2012 р. / Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України – К.: ІСЕМВ НАН України, 2012. – С.10-12.
2. Васильєв О. А. Глобальні проблеми екології / О. Васильєв // Зовнішні справи. – 2012. – №5. – С.50-55.
3. Васильєв О. А. Енергетична політика Франції // Французька модель державності: політичний, економічний, соціальний і правовий аспекти : монографія / відповід. ред.: Н. О. Татаренко, С. С. Троян, О. І. Шаповалова. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2015. – С.97-124.
4. Васильєв О. А. Розвиток електроенергетичного комплексу як основа підвищення експортного потенціалу та економізації зовнішньої політики України / О. Васильєв // Зовнішні справи. – 2013. – №11. – С. 48-54.
5. Васильєв О. А. Ядерна енергетика Франції – найпотужніший механізм безпеки / О. Васильєв // Зовнішні справи. – 2015. – №2. – С. 1-35.
6. Васильєв О. Глобалізація атомної енергетики: матеріали міжвідомчої науково-теоретичної конференції [«Міжнародні проблеми ресурсозабезпечення»], (Київ 24 квітня 2007 р. / Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – К.: ІСЕМВ НАНУ, 2007. – С.33-42.

УДК 338.2

Фомін С.С.,

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник,

в.о.провідного наукового співробітника

ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇН

В статті проаналізовані сутність поняття «економічна глобалізація» та її наслідки для економік західних і пострадянських країн. Показано, що головним чинником успішної економічної модернізації пострадянських країн є посилення ролі держави в регулюванні економічних процесів, у валютно-фінансовій і зовнішньоторговельній сферах.

Ключові слова: економічна глобалізація, модернізація, державне регулювання економіки, неолібералізм, протекціонізм, ринкова економіка, фінансово-економічна криза, державний сектор, іноземні інвестиції.

Фомин С.С. Экономическая глобализация и ее влияние на модернизацию постсоветских стран. В статье проанализированы сущность понятия «экономическая глобализация» и ее последствия для экономик западных и постсоветских стран. Показано, что главным фактором успешной экономической модернизации постсоветских стран является усиление роли государства в регулировании экономических процессов, в валютно-финансовой и внешнеторговой сферах.

Ключевые слова: экономическая глобализация, модернизация, государственное регулирование экономики, неолиберализм, протекционизм, рыночная экономика, финансово-экономический кризис, государственный сектор, иностранные инвестиции.

Fomin S. S. Economic Globalization and its Influence upon Modernization of Post-Soviet Countries. The article analyses the essence of the concept of «economic globalization» and its consequences for economies of the Western countries as well as for the Post-Soviet countries. It was shown that the main factor of their successful economic modernization is the strengthening of the role of state in regulation of economic processes and in the field of money, finance and foreign trade.

Keywords: economic globalization, modernization, state regulation of economy, neoliberalism, protectionism, market economy, financial and economic crisis, state sector, foreign investments.

Постановка проблеми. Економічна глобалізація впливає на економічний розвиток як розвинених, так і менш розвинених країн, зокрема, на економіку і модернізацію пострадянських країн. Економічна глобалізація має як позитивні, так й негативні наслідки, які слід враховувати при підготовці соціально-економічних програм. **Мета статті** полягає в тому, щоб проаналізувати такі наслідки, зокрема, вплив економічної глобалізації на економічні процеси, по-перше, в розвинених країнах Заходу, а, по-друге, – в пострадянських країнах. Розглядаються також заходи державного регулювання, які забезпечили розвиненим країнам економічний і технологічний прогрес і які можуть бути запозиченими пострадянськими країнами в ході модернізації власних економік.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної глобалізації та її вплив на економічні процеси в різних країнах світу, зокрема, на економічну модернізацію менш розвинених країн, є предметом вивчення багатьох дослідників. В своєму аналізі автор спирався на роботи таких західних авторів, як Ш.Дегріз, Ф.Магдофф, Ф.Поше, Дж.Тобін, Дж.Фостер, Ю.Шудьї, японських авторів Р.Інуї, Х.Кохама, С.Урата. Крім того були проаналізовані праці таких російських дослідників, як С.Меньшиков та Е.Пономарьова. Різні автори по-різному трактують процес економічної глобалізації, але погоджуються, що цей процес має як позитивні, так і негативні наслідки для всіх країн. Відповідно, різні автори дають різні рекомендації щодо тієї соціально-економічної політики, яку менш розвиненим країнам, зокрема пострадянським, слід реалізовувати в ході їхньої модернізації. Найбільша кількість розходжень спостерігається щодо ролі держави в модернізаційних процесах. Автор поділяє ту точку зору, згідно до якої тільки посилення державного регулювання соціально-

економічними процесами може забезпечити успішну модернізацію в пострадянських країнах, і виділяє заходи, які, на його думку, могли б прискорити їхню модернізацію.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі спостерігається зростання взаємозв'язку та взаємозалежності між соціально-економічними процесами, що відбуваються в різних країнах. Зростання такої взаємозалежності є об'єктивним явищем, зумовленим поглибленням міжнародного поділу праці, виробничої кооперації і спеціалізації, науково-технічним прогресом, необхідністю спільного розв'язання глобальних проблем (таких як, наприклад, екологічна, енергетична та продовольча проблеми), які неможливо повністю вирішити лише на національному рівні. Процес зростання взаємозалежності різних країн набрав нової якості під впливом інформаційно-комунікаційної революції, яка суттєво змінює характер міжнародних політичних і торговельно-економічних відносин, сприяє процесам модернізації в менш розвинених країнах. Зростання економічної взаємозалежності між різними державами можна визначити як економічну глобалізацію. Можна сказати, що економічна глобалізація є сучасним, більш високим ступенем процесу економічної інтернаціоналізації, який йшов протягом всього минулого сторіччя. Таким чином економічна глобалізація – це об'єктивний процес, хоча різні країни, – переважно потужні, економічно розвинені, – вносять в нього елементи суб'єктивізму, намагаючись направити цей процес у вигідному для себе напрямі, надати йому характеру не взаємодії, не взаємозалежності, а просто залежності однієї групи країн від іншої, вирішити глобальні проблеми, виходячи, насамперед, із власних інтересів.

В сучасному світі західні країни, їх корпорації та банки здійснюють вирішальний вплив на характер і напрям більшості глобалізаційних процесів. В умовах економічної глобалізації ще більш інтенсивно продовжуються процеси концентрації та централізації капіталу, укрупнення транснаціональних корпорацій і банків, розширення мережі їх філій у різних країнах, в ході яких окремі галузі економіки формально незалежних країн фактично переходять під контроль західних ТНК або їх міжнародних альянсів. Можна сказати, що розвинуті країни є активними суб'єктами глобалізації. Саме сучасна західна цивілізація з її масовою культурою та її ліберальні цінності претендують на статус загальнолюдських цінностей. Країни менш розвинуті – здебільшого пасивні об'єкти глобалізації. В світових торговельно-економічних відносинах більшість з них виконує функції постачальників сировини, напівфабрикатів і товарів трудомістких та екологічно чутливих галузей в обмін на високотехнологічні промислові товари, що імпортуються із розвинутих країн. Менш розвинуті країни займають таким чином підлегле становище в міжнародних політичних і економічних відносинах, перебувають у міцній економічній залежності від західних країн і контрольованих ними міжнародних фінансових організацій. Економічна залежність неминуче призводить до залежності політичної, до

фактичного обмеження національного суверенітету. Багато хто з таких менш розвинутих країн втратили нині можливість самостійного визначення не тільки своєї зовнішньої, але й внутрішньої політики. У число таких «пасивних об'єктів економічної глобалізації», крім більшості країн «третього світу», тепер входить також більшість пострадянських країн. Водночас Китай, Індію, інші нові індустріальні країни вже не можна віднести до пасивних об'єктів економічної глобалізації. Їхнє значення у світовій економіці невпинно зростає, і вони відіграють все більш вагомую роль у визначенні характеру глобалізаційних процесів.

Одним із яскравих проявів економічної глобалізації стало переведення частини виробництва із розвинених країн Заходу в менш розвинені. Відносно високі розміри зарплати і соціальної допомоги в західних країнах, а також високі податки, накладені на корпорації і багаті верстви населення (необхідні для фінансування соціальних програм) призвели до не вигідності для приватного капіталу зберігати і тим більше розвивати там виробництво, зокрема, у трудомістких та інших традиційних галузях промисловості. Транснаціональні корпорації почали згортати виробництво безпосередньо в західних країнах і переносити свої виробничі потужності в країни з більш дешевою робочою силою, зокрема, в Китай, країни Південно-Східної Азії і Латинської Америки. Водночас у США, в країнах Західної Європи тисячі підприємств легкої, металургійної, хімічної та інших трудомістких і екологічно «брудних» галузей промисловості були закриті і таким чином відбулася значною мірою деіндустріалізація постіндустріальних країн Заходу. В результаті в західних країнах значно зросло безробіття. Сучасні високотехнологічні галузі, характерні для постіндустріальної західної економіки, поглинути усіх цих безробітних просто неспроможні. В західних країнах виник вже цілий прошарок людей, які не можуть знайти ніякої роботи і живуть на мізерну соціальну допомогу [9, p.30-31].

Деіндустріалізація змінює структуру зайнятості в західних країнах, де процент зайнятих в сфері послуг коливається в інтервалі від 70 до 80%, а в промисловості – в середньому 20% від загального числа працюючих. Найбільш показовим прикладом деіндустріалізації є Франція, де процент зайнятих в промисловості скоротився з 22,1% в 1980 р. до 12% в 2007 р. Якщо в 1980 р. в промисловості Франції працювало 5,1 млн. працівників, то в 2011 р. – 3,11 млн., а частка промисловості в ВВП Франції в 2011 р. складала 12,5% (в 2000 р. – 18%) [10, s.10].

Процес переведення значної частини виробництва в країни з дешевою робочою силою, бігство капіталів із західних країн в різні офшори призвели до різкого скорочення податків, що їх сплачує бізнес, що, в свою чергу, зменшує ресурси для проведення соціально орієнтованої політики. Таким чином економічна глобалізація сприяє тому, що західний капіталізм поступово втрачає свій соціально орієнтований характер. Факти свідчать про скорочення фінансування соціальних програм, зниження розмірів соціальної допомоги й допомоги по безробіттю в усіх західних країнах.

Зростає різниця в доходах між багатими та бідними. Так, наприклад, в США в 1968 р. сукупні доходи 20% багатого населення були вищими, ніж сукупні доходи 20% бідного населення лише в 7,69 разів. В 2010 р. сукупний дохід 20% багатих був вже у 14,5 разів більший, ніж дохід 20% бідних [2, с.37]. Згідно з офіційними даними американської адміністрації, в 2010-2011 рр. 10% найбільш заможних американців володіли 72% національного багатства США, а 10% самих бідних – тільки 2% [5, р.11].

Слід відмітити такий тренд в економіці західних країн, як зменшення можливості для безробітних знайти постійне місце роботи. Підприємці все ширше використовують тимчасові форми зайнятості для своїх працівників. Це не дивно, оскільки постійна форма зайнятості передбачає соціальні гарантії, невідповідні для керівництва підприємств. Крім того, тимчасові робітники в разі їх звільнення, як правило, не мають права на страховку по безробіттю. Тому практично в усіх західних країнах можна спостерігати зниження частки постійних, стабільних трудових угод і збільшення кількості різних тимчасових форм зайнятості [4, р.222]. Відповідно, в усіх західних країнах скоротилася кількість членів профспілок, а значення і роль профспілок в політичному та суспільному житті різко впали.

Як відомо, Лісабонський договір, який набув чинності в 2009 р., передбачав, що Європейський Союз буде створювати ефективну «соціальну ринкову економіку», проте реальне економічне становище в країнах Євросоюзу дозволяє сумніватися в можливості досягнення такої мети. В цьому зв'язку цікавими є висновки, які роблять французькі економісти Ф.Поше і К.Дегріз в спільній статті, яка дуже виразно називається «Запрограмований демонтаж «європейської соціальної моделі»». Ось, що вони пишуть: «В останні три роки ми спостерігаємо зкоординований наступ проти основ трудового законодавства, колективних договорів, соціального діалогу, систем формування заробітної плати та її учасників, зокрема профспілок, а також проти принципів соціального захисту. Хоча на офіційному рівні ці реформи виправдовують посиланням на «кризу», вони не обумовлені потребою відповісти на тимчасові негативні економічні явища. Їхня ціль полягає в демонтажу європейської соціальної моделі в цілому» [7, р.217].

Економічна глобалізація радикально змінила характер економічних криз, які є невід'ємною рисою сучасного капіталізму. Економічними кризами першої половини ХХ ст. передували періоди високих темпів зростання промислового виробництва, які закінчувалися кризою надвиробництва, перевищенням пропозиції товарів та послуг над попитом з боку населення. Заходи для подолання таких кризових явищ були спрямовані перш за все на державне стимулювання споживчого попиту та інвестування в національну промисловість. Натомість кризи епохи глобалізації, тобто останнього десятиріччя ХХ ст. і першого десятиріччя ХХІ ст., починалися в фінансовій сфері в умовах низьких темпів зростання у виробничому секторі, або навіть в умовах стагнації виробництва в США та інших західних розвинених

країнах. Іншими словами, кризи епохи глобалізації – це перш за все кризи сучасної фінансової системи західного капіталізму, а економічні кризи – це наслідок криз фінансових. В умовах сучасного західного капіталізму питома вага фінансового сектору (фінансового продукту або фінансових послуг) в ВВП (особливо в ВВП США) значно перевищує питому вагу виробничого сектору, внаслідок чого будь-які кризові явища в фінансовій сфері призводять до суттєвого скорочення темпів зростання ВВП і підсилюють стагнаційні тенденції в сфері реального виробництва. В сучасній економічній літературі цей процес позначається терміном «фінансіалізація». Він означає сучасну стадію розвитку капіталістичної економіки, яка характеризується тим, що фінансовий сектор, первісною функцією якого було обслуговування реального виробничого сектору, перетворився на самостійну потужну силу, яка розвивається за власними законами і прибутковість якої значно перевищує прибутковість реального сектору. Зростанню значення фінансового сектору сприяють комп'ютерізація фінансових розрахунків, розробка нових фінансових інструментів (деривативи, опціони тощо). Всі ці фактори призвели до того, що в США та інших західних країнах скоротилися стимули для інвестування в національний виробничий сектор, для якого стагнація стала вже хронічним явищем. Дуже часто інвестиції промислових корпорацій йдуть у фінансовий сектор, який, поряд з наданням конкретних фінансових послуг для обслуговування виробничих та побутових потреб, набуває все більш спекулятивного характеру. Можна сказати, що створення фінансових пірамід (або фінансових «пузирів») є головним напрямом функціонування американського фінансового сектору, що несе з собою постійну загрозу виникнення нових фінансово-економічних криз. Крім того, іншою важливою причиною таких криз є безмежна емісія нічим не забезпеченого американського долару, його фактична монополія в більшості міжнародних розрахунків, колосальна зовнішня та внутрішня заборгованість США, величезний дефіцит бюджету та платіжного балансу цієї країни (зокрема, внаслідок величезних військових витрат).

Можна сказати, що сучасні кризові явища в економіці західних країн поховали всі ілюзії стосовно «абсолютно вільного ринку», який сам по собі нібито здатний забезпечити сталий соціально-економічний розвиток. Неоліберальна економічна політика, яка пропалагувала дерегуляцію економіки, зменшення ролі держави в економіці, скасування усіх перешкод на шляху «вільного розвитку ринкових сил» довела свою повну неспроможність приборкати руйнівні наслідки такого «розвитку» і засуджена численними економістами із світовою відомістю. Зараз, в умовах економічної стагнації, західні країни повертаються до методів активного державного втручання в економічні процеси, ще більше посилюють державну кредитно-фінансову допомогу своїм національним підприємствам та банкам, проводять політику торгового протекціонізму. В той же час саме

постулати економічного неолібералізму і відкритого внутрішнього ринку деякі західні експерти ще й досі пропагують в менш розвинутих країнах.

Одним з негативних проявів економічної глобалізації є те, що вона затримує модернізацію менш розвинутих країн, що належать до так званого «периферійного капіталізму». Периферійний тип соціально-економічної системи є властивим багатьом країнам «третього світу», які є сировинними придатками розвинутих держав, а також – більшості пострадянських країн. Деякі західні економісти відносять до категорії «периферійного капіталізму» також країни Центральної Європи, включаючи тих з них, які стали членами Євросоюзу. Німецький економіст Ю.Шульц вважає, що ці нові члени Євросоюзу в міжнародному поділі праці «перш за все є ринками збуту для продукції з країн – «старих» членів Євросоюзу, а також резервуаром дешевої робочої сили» [8, s.47].

На рубежі 80-90 рр. минулого століття для вирішення проблем економічного розвитку менш розвинутих країн західні економісти, зокрема економісти Міжнародного валютного фонду, розробили низку рекомендацій неоліберального характеру, які отримали назву «Вашингтонського консенсусу» і які менш розвинуті країни повинні були виконувати в обмін на кредити МВФ. Відхилення від критеріїв, узгоджених з МВФ, означало припинення кредитування. Кредити Світового банку також надавались лише за згодою і на умовах МВФ, що виконував функції головного провідника політики економічного неолібералізму, яку західні експерти активно просували в менш розвинутих країнах. Ця політика включала такі елементи, як практично тотальна приватизація державного сектора, валютна лібералізація, широке відкриття внутрішнього ринку для імпорту, широкий допуск у країну іноземного капіталу, скорочення бюджетних витрат за рахунок відмови від державної підтримки реального виробництва і науки, згортання соціальних програм, розширення комерціалізації в сфері охорони здоров'я і вищої освіти. Слід виділити таке неоліберальне новаторство, як введення в деяких пострадянських країнах так званої «плоскої» шкали прибуткового податку (тобто однакової ставки прибуткового податку для усіх громадян незалежно від рівня їхніх доходів), хоча в західних країнах існує прогресивна шкала, більш справедлива з соціальної точки зору. Реалізація неоліберальної економічної політики (так званої «шокової терапії») в пострадянських країнах та в країнах Центральної Європи призвела до падіння виробництва в багатьох галузях, втрати тих позицій, які вже були досягнуті. Це стосується багатьох галузей промисловості (деякі з яких майже повністю зникли), сільського господарства, науки.

Надії на те, що наявність в пострадянських країнах висококваліфікованої і набагато дешевшої, ніж у країнах Заходу, робочої сили стане стимулом для іноземних виробників перенести високотехнологічне виробництво в ці країни, не виправдалися. Домінуючим об'єктом іноземного інвестування в пострадянських країнах є оптова і роздрібна торгівля, тобто інвестиції, спрямовані на створення торгових фірм

і підприємств для продажу на їх внутрішніх ринках вже готових імпортованих товарів. Потім йдуть інвестиції в розробку природних ресурсів, харчову промисловість. Що стосується іноземних інвестицій безпосередньо в промислове виробництво, то західні корпорації не поспішають передавати менш розвинутим країнам унікальні високі технології і своїми руками породжувати конкурентів, передаючи технічні секрети іншим країнам. Частіше всього передається технологія вчорашнього дня або ж будуються підприємства, на яких здійснюється збирання вже готових комплектуючих, виробництво яких здійснюється в самих країнах-інвесторах. Негативним наслідком прямих іноземних інвестицій, особливо інвестицій великих транснаціональних корпорацій, є те, що іноземні підприємства, створені в тій або іншій країні, маючи у своєму розпорядженні величезні кошти, можуть створити потужну конкуренцію місцевим національним компаніям і підприємствам, видавити їх з внутрішнього ринку.

Лауреат Нобелівської премії по економіці Дж.Тобін, аналізуючи діяльність численних західних економічних радників, які консультували уряди деяких пострадянських країн, а також активно брали участь в розробці програм переходу цих країн до ринкової економіки, відзначає: «На жаль, професійні західні радники з питань управління переходом посткомуністичних держав до ринкового капіталізму – економісти, фінансисти, керівники бізнесу, політики – сприяли появі помилкових очікувань. Поради давалися в одному напрямі: демонтуйте інструменти комуністичного контролю і регулювання, приватизуйте підприємства, стабілізуйте фінанси, приберіть з дороги уряди і спостерігайте, як ринкова економіка виросте з попелу. Виявилось, що все не так просто. В цій своїй ейфорії західні радники дуже часто забували, що економічна перемога у війні систем була досягнута не ідеологічно чистими режимами вільного ринку, а «змішаними економіками», в яких держава грала істотну, а то і вирішальну роль. Вони також випускали з уваги, що дуже складні структури законів, інститутів і звичаїв, які століттями формувалися в капіталістичних країнах, є найважливішими засадами сучасних ринкових систем» [3, с.44-45].

Ефективна ринкова економіка – це зовсім не обов'язково виключно приватизована економіка. Навпаки, досвід пострадянських країн свідчить про те, що приватизація дуже часто призводить до погіршення роботи підприємств, зниження їх ефективності, спрощення асортименту і нерідко – до банкрутства та закриття підприємства. Приватний капітал (як національний, так й іноземний) просто не йде у високотехнологічні галузі з довгостроковим виробничим циклом, високими ризиками щодо майбутньої рентабельності та можливостей збуту високотехнологічних товарів. Таке становище речей можна пояснити тим, що в умовах «відкритої економіки», тобто низьких митних тарифів на імпорт (що призводить до насичення внутрішніх ринків іноземними товарами), приватний бізнес в

пострадянських країнах не має стимулів вкладати кошти у високотехнологічні галузі виробництва у себе на батьківщині.

В цьому зв'язку відомий російський економіст С.Меньшиков, характеризуючи представників російського бізнесу, відмічав, що «російський капіталіст, як правило, орієнтується на надшвидке збагачення, його мало цікавлять підприємства і проекти, які потребують довгострокових інвестицій з тривалим строком віддачі, він бажає максимуму прибутку в короткостроковому аспекті. Це неминуче породжує тенденцію до захоплення високоприбуткових ніш, до монополізму, до технічного застою» [1, с. 8]. Ці слова С.Меньшикова можна віднести на рахунок більшості членів «бізнес-еліт» пострадянських країн.

Таким чином приватний сектор, який виник в пострадянських країнах внаслідок хижачької приватизації, не став тим фактором, який міг би забезпечити створення сучасної високотехнологічної і процвітаючої економіки в цих країнах. Єдиний засіб для них провести модернізацію, скоротити постійно зростаючий економічний і технологічний відрив від розвинених держав – це задіяти державні важелі регулювання та інвестування економіки з метою використання та мобілізації всіх національних ресурсів розвитку, зокрема шляхом введення жорсткого валютно-фінансового контролю, спрямованого на припинення відтоку капіталу за кордон, ліквідацію в країні офшорного бізнесу, а також – на посилення державної підтримки своїх національних товаровиробників шляхом субсидування експорту і обмеження некритичного імпорту. Зокрема, зразком для пострадянських країн могла б бути модель державного капіталізму, який є характерним для нових індустріальних країн. Ця соціально-економічна модель забезпечила швидкий економічний розвиток Японії в 50-70 рр. минулого століття, а пізніше – Південній Кореї, Малайзії, Тайваню, Китаю. Досвід країн Східної Азії свідчить про те, що весь процес створення їх сучасної конкурентноспроможної промисловості, їх широкий вихід на світові ринки відбувалися за найактивнішого державного регулювання і загальнонаціонального планування [6, р.2-25]. Вивчення цього досвіду, його узагальнення і підготовка на цій основі пропозицій до державних програм розвитку і модернізації економіки України повинні стати одним із важливих напрямів наукових досліджень.

Використані джерела та література:

1. Меньшиков С. М. Анатомия российского капитализма. / Станислав Меньшиков. – М.: Издательство «Международные отношения», 2004. – 428 с.
2. Пономарева Е. «Железный закон олигархии». К вопросу о том, кто правит Америкой / Елена Пономарева // Международная жизнь. – 2011. – Сентябрь. – С. 34-48.
3. Тобин Дж. Теорема о «невидимой руке» должна быть модифицирована. Фрагмент статьи «Вызовы и возможности» / Джеймс Тобин // Российский экономический журнал. – 2002. – №3. – С.42-45.

4. Basso G. The Effects of the Recent Economic Crisis on Social Protection and Labour Market Arrangements Across Socio-Economic Groups / Gaetano Basso // Intereconomics. Review of European Economic Policy. – 2012. – Vol.47. – № 4. – P. 217-223.

5. Foster J. B. Piketty and the Crisis of Neoclassical Economics. / John Bellamy Foster, Michael D.Yates // Monthly Review. – 2014. – Vol. 66. – № 6. – P. 1-24.

6. Inoue R. Industrial Policy in East Asia / Ryuichiro Inoue, Hirohisa Kohama, Shujiro Urata. – Tokyo, Japan External Trade Organization (JETRO), 1993. – 276 p.

7. Pochet Ph. The Programmed Dismantling of the «European Social Model» / Philippe Pochet, Christophe Degryse // Intereconomics. Review of European Economic Policy. – 2012. – Vol.47. – № 4. – P. 212-217.

8. Schulz J. Peripherer Kapitalismus / Justyna Schulz // Osteuropa – 2010. – №6. – S. 47-60.

9. Spence M. The Impact of Globalization on Income and Employment / Michael Spence // Foreign Affairs. – 2011. – Vol. 90. – № 4. – P. 28-41.

10. Zimmermann G. Strukturprobleme und schleichende Deindustrialisierung: Ist Frankreich das neue Sorgenkind Europas? / Guido Zimmermann, Henrik Uterwedde, Daniela Schwarzer // ifo Schnelldienst. Institut für Wirtschaftsforschung, München. – 2013. – № 3. – S. 3-12.

УДК 330.341.424 (061.1 ЄС)

Вітер І.І.,

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник, доцент,
провідний науковий співробітник
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»*

ГЛОБАЛЬНА МОДЕРНІЗАЦІЯ І НЕОІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Досліджено еволюцію поняття «модернізація», проаналізовано її види та доцільність їх застосування в економіці Європейського Союзу. Визначено нову роль промислової політики ЄС в умовах постіндустріальності, запропоновано основні напрями її модернізації.

***Ключові слова:** глобальна модернізація та її види, економічна модернізація, постіндустріальний розвиток, неоіндустріалізація, промислова політика, Європейський Союз.*

Вітер І.И. Глобальная модернизация и неоиндустриализация развития Европейского Союза. Исследована эволюция понятия «модернизация», проанализированы ее виды и целесообразность их применения в экономике Европейского Союза. Определена новая роль промышленной политики ЕС в условиях постиндустриальности, предложены основные направления ее модернизации.

***Ключевые слова:** глобальная модернизация и ее виды, экономическая модернизация, постиндустриальное развитие, неоиндустриализация, промышленная политика, Европейский Союз.*